

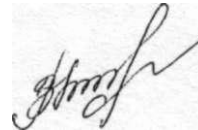
**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ПЕРЕЙМИБІДА ЛАРИСА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК: 37.036: 377:61

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕКТИВУ З РОЗВИТКУ
ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ МЕДИЧНОГО ЛІЦЕЮ**

13.00.01 - „Загальна педагогіка та історія педагогіки”

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Київ - 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих АПІ України, м. Київ.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор **Цехмістер Ярослав Володимирович**, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, проректор з навчально-виховної роботи та довузівської підготовки, директор Українського медичного ліцею, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Васильсва Марина Петрівна**, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, професор кафедри інноваційних педагогічних технологій, м. Харків;

кандидат педагогічних наук, доцент **Самодрин Анатолій Петрович**, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету економіки та права, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, м. Кременчук.

Захист відбудеться 21 березня 2008 року о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.001.16 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 314.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12).

Автореферат розіслано 19 лютого 2008 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради **А.М. Москаленко**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Здоров'я населення є інтегральним показником суспільного розвитку країни, відображенням її політичного, соціально-економічного та морального станів, могутнім чинником формування демографічного, економічного, трудового потенціалів держави й суспільства. Підготовка лікаря, здатного цілком відповідати високим професійним орієнтирам, є важливою проблемою, яка стоїть перед професійною медичною освітою. Особливого значення набуває проблема розвитку деонтологічної культури майбутнього фахівця, зокрема на етапі його допрофесійної підготовки.

Чільне місце у вирішенні проблеми розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника займають ліцеї медичного профілю, в яких педагогічні колективи можуть забезпечити професійний саморозвиток майбутніх лікарів та підготовку їх до навчання у вищому медичному навчальному закладі. Навчально-виховний процес у медичному ліцеї ґрунтується на ознайомленні з основами майбутнього фаху і його визначальним суб'єктом - хворою людиною. Умови навчання та вік учнів у ліцеях сприяють розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців, вихованню людини демократичного світогляду і культури, яка поважає права і свободи особистості, формуванню в майбутніх спеціалістів знань і вмінь, виробленню моральних принципів та світоглядних орієнтирів, культурному і духовному зростанню.

Проблема навчання та виховання учнів у інноваційних навчальних закладах завжди була в центрі уваги науковців, зокрема такі її аспекти: методологія соціального виховання молоді у структурі її професійної підготовки (М.Ф. Головатий, С.М. Іоннікова, І.С. Кон, М.П. Лещенко, С.Д. Максименко); теоретичні засади соціалізації особистості (І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, Є.А. Моносзон), зокрема в процесі профільного навчання (А.П. Самодрин); психолого-педагогічні основи формування особистості в процесі навчання (Г.О. Балл, В.В. Рибалка, С.О. Сисоева). Вагомий внесок у розбудову та розвиток концептуальних засад функціонування ліцеїв, зокрема медичних, зробили В.М. Алфімов, Ю.В. Вороненко, Є.Г. Гончарук, В.Г. Коляденко, В.Ф. Москаленко, В.З. Нетяженко, О.В. Чалий, В.П. Ширококов, Я.В. Цехмістер, О.П. Яворовський. Над проблемами деонтології працювали С.О. Вагнер, В.В. Вербицький, О.А. Грандо, В.М. Казаков, І.А. Касірський, П.Г. Костюк, Ю.І. Кундієв, С.В. Комісаренко, М.М. Петров, Л.А. Піріг, Є.І. Чазов, Г.І. Царегородцев та інші. Проблеми деонтологічної підготовки майбутнього вчителя ґрунтовно розглядаються у працях М.П. Васильєвої.

Аналіз наукової літератури й практичної діяльності медичних ліцеїв свідчить, що проблеми щодо діяльності педагогічних колективів з розвитку деонтологічної культури учнів у медичних ліцеях досліджувалися недостатньо. Так, поза увагою дослідників лишилися організаційні засади діяльності педагогічного колективу з

розвитку деонтологічної культури учнів у процесі їхньої допрофесійної підготовки в ліцеї медичного профілю. Саме тому в педагогічній науці актуальним є комплексне дослідження змісту та організаційних форм діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури майбутнього медика на рівні його допрофесійної підготовки в медичному ліцеї.

Ураховуючи соціальну значущість і необхідність якісної підготовки майбутніх лікарів, недостатню теоретичну й методичну розробленість проблеми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею, темою дисертаційного дослідження обрано: **"Організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею"**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України за темою "Психолого-педагогічні основи особистісного підходу до впровадження педагогічних технологій у професійних закладах освіти" (РК № 0102Ш00401).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України 29 травня 2003 р. (з 01.03.2007 р. Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України), протокол № 8 та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології України 30 березня 2004 р., протокол № 3.

Мета дослідження: здійснити цілісний науковий аналіз проблеми розвитку деонтологічної культури майбутніх медичних працівників; розробити та обґрунтувати організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та умови їх впровадження в навчально-виховний процес медичного ліцею вищого навчального закладу.

Об'єкт дослідження: допрофесійна підготовка учнів у медичному ліцеї вищого навчального закладу.

Предмет дослідження: діяльність педагогічного колективу медичного ліцею з розвитку деонтологічної культури учнів.

Відповідно до предмета й мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми в педагогічній теорії та практиці діяльності середніх загальноосвітніх і профільних навчальних закладів.
2. Обґрунтувати принципи, зміст, організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.
3. Визначити критерії розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.
4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити модель розвитку деонтологічної культури майбутнього медика.

5. Розробити навчально-методичні матеріали щодо розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що діяльність педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею набуває ефективності за умов:

- усвідомлення педагогічним колективом медичного ліцею необхідності розвитку деонтологічної культури учнів;

і - визначення, обґрунтування та впровадження в навчально-виховний процес принципів розвитку деонтологічної культури та принципів діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею;

- наукового обґрунтування й впровадження в навчально-виховний процес медичного ліцею змісту та організаційних форм діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури;

- оволодіння учнями в процесі допрофесійної підготовки деонтологічними знаннями й уміннями, необхідними для майбутнього медичного працівника;

- запровадження додаткових факультативних курсів, спрямованих на формування деонтологічної культури майбутнього медичного працівника.

Методологічну основу дослідження становлять філософські положення теорії пізнання, теорії систем; загальнонаукові принципи системного підходу й елементи системного аналізу; діалектична теорія про загальний зв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ об'єктивної дійсності; положення про роль неперервної освіти у формуванні професіоналізму особистості; концептуальні положення щодо діяльності педагогічного колективу в середніх загальноосвітніх навчальних закладах.

Теоретичну основу дослідження становлять положення та висновки щодо проблем цілеспрямованої підготовки старшокласників, підготовки в ліцеях до вступу у вищий навчальний заклад (**Пі.** Сікорський, В.В. Стадова); реалізації гуманістичної парадигми освіти (Г.О. Балл, Я.Л. Коломийський, М.П. Лещенко, В.В. Рибалка, С.О. Сисоєва); діяльності педагогічного колективу з розвитку культури (В.А. Беляєва, В.С. Біблер, А.Г. Волинець, Л.Н. Коган, С.О. Копилов, В.М. Межуєв, Л.В. Сохань, В.Б. Чурбанов, А.І. Шемшуріна); проблем деонтології (Л.О. Бадалян, О.Ф. Білібін, С.О. Вагнер, С.С. Вайль, О.Ф. Возіанов, О.А. Грандо, О.В. Гуляєв, В.Я. Данилевський, І.А. Касірський, Ю.І. Кундієв, Р.А. Лурія, М.М. Петров, М.А. Семашко, З.П. Соловійов, С.І. Чазов та інші), зокрема у підготовці майбутнього вчителя (М.П. Васильєва); функціонування медичних ліцеїв (В.М. Алфімов, Ю.В. Вороненко, Н.М. Гаєвська, С.Г. Гончарук, В.Г. Коляденко, В.Ф. Москаленко, В.З. Нетяженко, О.В. Чалий, Я.В. Цехмістер, В.П. Ширококов, О.П. Яворовський).

Методи дослідження. Для досягнення мети, перевірки гіпотези та розв'язання поставлених завдань застосовувалася сукупність методів: *теоретичні* (аналіз філософської, соціологічної, психологічної та педагогічної літератури; синтез,

порівняння, систематизація, узагальнення; теоретичне осмислення й узагальнення досвіду) з метою обґрунтування вихідних положень дослідження, розвитку деонтологічної культури майбутніх медичних працівників; *емпіричні* (анкетування, інтерв'ювання, ранжування, бесіди, спостереження, тестування, усне опитування, конвент-аналіз творчих робіт, методи статистичної обробки експериментальних даних) з метою визначення сформованості в учнів деонтологічної культури; *педагогічний експеримент* (констатувальний і формувальний) з метою перевірки ефективності обґрунтованих організаційних засад розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею вищого навчального закладу та впровадження розроблених навчально-методичних матеріалів для психолого-педагогічного забезпечення формування деонтологічної культури.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося впродовж 2000-2007 років та охоплювало декілька етапів науково-педагогічного пошуку.

На першому етапі (2000-2002 рр.) здійснювався теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з окресленої проблеми, визначалися мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження, обґрунтовувалася гіпотеза, проектувалися методики констатувального та формувального експериментів.

На другому етапі (2003-2005 рр.) було уточнено й теоретично обґрунтовано поняття "деонтологічна культура" та визначено її зміст; досліджувався стан проблеми у педагогічній практиці. Уточнювалися завдання, обґрунтовувалися принципи, зміст та організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури, проводилася первинна апробація розроблених матеріалів та вносилися корективи в процес дослідження.

На третьому етапі (2006-2007 рр.) здійснювалося узагальнення одержаних даних, перевірка та експериментальне впровадження розроблених матеріалів, рекомендацій. Оцінювалася ефективність реалізації обґрунтованих організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. Здійснювалося порівняння результатів констатувального та формувального експериментів.

Експериментальна **база дослідження.** Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася упродовж 2002 - 2007 років на базі Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, середнього загальноосвітнього навчального закладу № 33 (м. Київ), Одеського обласного базового медичного училища, Херсонського базового медичного коледжу. **Всього** дослідженням було охоплено 978 учнів, 57 викладачів вищих медичних навчальних закладів та 63 учителя середніх загальноосвітніх навчальних закладів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- *уперше розроблено та обґрунтовано* організаційні засади діяльності педагогічного колективу медичного ліцею з розвитку деонтологічної культури учнів, які включають модель розвитку деонтологічної культури учнів в умовах

навчально-виховного процесу в медичному ліцеї вищого навчального закладу; зміст та організаційні форми діяльності педагогічного колективу медичного ліцею з розвитку деонтологічної культури учнів;

- *удосконалено* організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури в процесі навчально-виробничої медичної практики для учнів медичного ліцею;

- *подальшого розвитку* набули принципи розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею;

- *узагальнено та конкретизовано* критерії розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що уточнено теоретичний зміст поняття "деонтологічна культура медичного працівника", який поглиблює розуміння процесів розвитку деонтологічної культури учнів медичних ліцеїв; теоретично обґрунтовано компоненти моделі розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та критерії розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено навчальні програми з профільних предметів "Українська мова та література", "Валеологія", "Медицина (Загальний догляд за хворими)", програма навчально-виробничої медичної практики, програма для факультативного заняття "Основи медичної деонтології" для учнів та викладачів медичних ліцеїв вищих навчальних закладів.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами профільних навчальних закладів у професійній підготовці учнів і сприятимуть підвищенню ефективності підготовки майбутніх фахівців до подальшої професійної діяльності.

Результати дослідження **впроваджено** в педагогічний процес Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка № 325 від 09.09.2007 р.); Одеського обласного базового медичного училища (довідка № 636 від 23.11.2007 р.); Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників (довідка № 960 від 28.11.2007 р.); середнього загальноосвітнього навчального закладу № 33 м. Києва (довідка № 151 від 27.12.2007 р.); Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка № 120/3 від 14.04.2007 р.); Херсонського базового медичного коледжу (довідка № 12 від 21.01.2008 р.).

Результати дослідження доцільно використовувати в навчально-виховній роботі середніх загальноосвітніх навчальних закладів, у процесі підвищення кваліфікації викладачів-кураторів академічних груп.

Особистий внесок здобувача полягає в розробці та обґрунтуванні організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної

культури учнів медичного ліцею; моделі розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника; змісту та організаційних форм діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури; навчальної програми з навчально-виробничої медичної практики; навчальної програми з факультативного курсу „Основи медичної деонтології”; методичних рекомендацій; у написанні статей у співавторстві з Я.В. Цехмістером дисертантові належать практичні результати і теоретичні положення, котрі стосуються розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею (0,84 авт. арк.)

Протягом усього періоду дослідження дисертант брала участь в організації та проведенні експериментальної роботи, розробці та впровадженні розроблених рекомендацій, працюючи заступником директора з виховної роботи Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (м. Київ).

Вірогідність результатів забезпечена методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідження; системним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; застосуванням кількісного та якісного аналізу досліджуваних даних; позитивними наслідками впровадження результатів дослідження у практику роботи профільних навчальних закладів освіти.

На захист виносяться: організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею, які включають вимоги до особистісних якостей медичного працівника, модель розвитку деонтологічної культури майбутніх медичних працівників; принципи розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею, принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею, зміст та організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та форми проведення навчально-виробничої медичної практики.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом публікацій статей, виголошення доповідей на конференціях: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена Всесвітньому дню здоров'я (м. Київ, 4-5 квітня 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція "Актуальні питання експериментальної та клінічної медицини" (м. Суми, 25-26 квітня 2007 р.); III Національний конгрес з біоетики (м. Київ, жовтень 2007 р.); X Всеукраїнська науково-практична конференція "Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції" (м. Київ, 16-18 травня 2007 р.); VI міжнародний "Тиждень освіти дорослих в Україні: Освіта дорослих для свободи совісті і віри" (м. Київ, 2005); Науково-практична конференція з нагоди 15-ої річниці створення СБ України (м. Київ, 16 березня 2007 р.); Науково-практична конференція "Наука і освіта 2005" (м. Дніпропетровськ, 7-12 лютого 2005 р.);

Круглий стіл Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України "Духовність, культура, освіта соборної України" (м. Київ, 21 січня 2008 року); на методичних семінарах для педагогів-кураторів, заступників директорів із навчально-виховної та виховної роботи, на яких розглядалися організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 17 працях, з них 12 написані без співавторів, 10 наукових статей у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, 15 додатків, списку використаних джерел (198 найменувань, з них 7 - іноземними мовами). Загальний зміст дисертації викладено на 250 сторінках, основний зміст викладено на 210 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, гіпотезу, методологічні та теоретичні основи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення, особистий внесок здобувана та основні положення, що виносяться на захист, висновки про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** - *"Теорія і практика розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею"* - охарактеризовано базові поняття дослідження, проаналізовано проблему моральної відповідальності лікаря за професійну діяльність, сучасний стан розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження показав, що розвиток деонтологічної культури майбутнього медичного працівника та сформованість її цінностей є результатом і важливою складовою соціалізації, що безпосередньо пов'язано із розкриттям інтелектуальних та духовних потенцій, а також виявленням творчої сутності. Набуття деонтологічних цінностей здійснюється не тільки через пряме, але й опосередковане спілкування, проявляється в діяльності як характеристика особистості, що засвідчує максимальний ступінь розвитку певних якостей та властивостей індивідуума. За таких умов дослідження деонтологічної культури повинно бути спрямоване на вивчення зовнішніх, внутрішніх, психічних, моральних, соціальних, уроджених і набутих якостей та властивостей майбутнього медичного працівника, які є складною динамічною системою в подальшій професійній діяльності.

У розділі з'ясовано, що проблема розвитку деонтологічної культури особистості є надзвичайно актуальною, потребує розробки й упровадження в

навчально-виховний процес профільних загальноосвітніх середніх навчальних закладів, оскільки пронизує всі компоненти професійної і духовної сфери майбутнього лікаря, активно впливає на рівень її сформованості.

Встановлено, що специфіка *деонтологічної культури* майбутнього лікаря визначається своєрідністю діяльності, широким спектром функцій, що ним виконуються. Саме тому рівень розвитку деонтологічної культури доцільно розглядати як один із головних результатів навчально-виховної роботи, що інтегрально пов'язана з допрофесійною підготовкою.

Деонтологічна культура в дисертаційному дослідженні розглядається як ступінь виконання лікарем своїх обов'язків перед суспільством, який залежить від сформованості морально-етичних цінностей, потреб, інтересів, поглядів, інших мотивів, а також стійкості їхніх проявів; морально-психологічної готовності до професійної діяльності; ступеня розвитку емоційно-вольової сфери особистості (ідеали, емпатійність, воля, вимогливість); інтерсоціоціальних здібностей (взаємодія між суб'єктами професійної діяльності, розуміння їхніх потреб та ефективний вплив на них).

Доведено, що *деонтологічна культура* характеризується складністю й багатомірністю та виступає як предмет, засіб і результат діяльності, у процесі якої засвоюються й розширюються певні категорії цінностей. Одночасно деонтологічна культура є системою норм і вимог суспільства до всіх напрямів діяльності лікаря. Вона опосередковано зумовлена реальними суспільними відносинами, їх мораллю, має об'єктивний зміст, соціальну основу, їй притаманні специфічні закономірності.

У процесі дослідження зроблено висновок, що *деонтологічна культура* ітїтргрпкянш^яуїу.тїю "г-рб^тостї майбутнього лікаря в процесї допрофесійної підготовки та виражається в потребі самовдосконалення й самовираження в умовах гїудальшої~професійної діяльності, стає мірою оволодіння фахом. Деонтологічну культуру особистості можна розглядати як ступінь присвоєння нею певних цінностей, які закладені в професійному й духовному досвіді розвитку медицини.

Підкреслено, що процес формування моральної відповідальності медичного працівника за професійну діяльність завжди індивідуальний. Це необхідно враховувати в навчально-виховному процесі. Таким чином, моральна відповідальність лікаря за професійну діяльність залежить від набутих якостей індивідуума, є системою певних духовних цінностей, пов'язана зі світоглядом особистості й є частиною її життєдіяльності.

Результати констатувального експерименту підтвердили актуальність та доцільність обраної проблеми дослідження.

Аналіз сучасного стану розвитку деонтологічної культури учнів показав, що більшість з них (74%) взагалі не замислювалися над визначенням поняття "деонтологічна культура" та її значенням для професійної діяльності майбутнього медичного працівника, 83% ніколи не чули про категорії медичної деонтології, 91%

не можуть вказати на різницю між етикою та деонтологією, 62% не цікавляться медичною літературою, 52% не змогли назвати жодного відомого вітчизняного лікаря. Частина учнів (63%) виявили байдуже ставлення до деонтологічної культури медичного працівника. На їхню думку, найважливішими для майбутнього лікаря повинні бути знання, а деонтологічний аспект поведінки медичного працівника не має вирішального значення.

Разом із тим, більшість учнів найважливішими для лікаря вважали такі якості, як доброта (19,2%), безкорисливість (18%), почуття такту (14,1%), дбайливість (10,3%), акуратність (8,9%), професійність (19,5%), охайність (10%), і не звертали уваги на вимогливість до себе, відповідальність, добросовісність, наполегливість, тобто на такі значущі якості, які є надзвичайно важливими для майбутнього медика.

Було виявлено нездатність більшості учнів (84%) до критичного мислення та аналізу власної поведінки, дотримання норм поведінки лікаря та професійних вимог.

У **другому розділі** - *"Зміст організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею"* - обґрунтовано принципи розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею; модель деонтологічної культури майбутнього медичного працівника; вдосконалено зміст та організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею; визначено роль навчально-виробничої медичної практики у розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею; визначено критерії її розвитку.

Теоретичний аналіз проблеми та результати власного дослідження дозволили сформулювати принципи розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею: поважне ставлення до пацієнта, колеги; відповідність нормам поведінки; право на творчість і ризик; нерозголошення інформації; дотримання обов'язкових норм та вимог, які сприяють ефективній професійній діяльності медичного працівника під час вирішення професійних завдань у системі "людина - людина". Визначено також принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею: гуманність, нормативність, диспозитивність, конфіденційність, імперативність, - та розкрито їх зміст.

На основі теоретичного аналізу зроблено висновок, що принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури формують систему вимог до організації навчально-виховного процесу та відображають результати узагальнення досвіду діяльності вчителів у цьому напрямі.

У процесі дослідження розроблено та обґрунтовано модель розвитку деонтологічної культури, яка містить такі компоненти: *особистісний, професійний та соціальний*, що реалізуються через такі рівні прояву: "лікар і його ставлення до самого себе", "лікар - пацієнт", "лікар - колеги" та "лікар - суспільство" (Рисі).

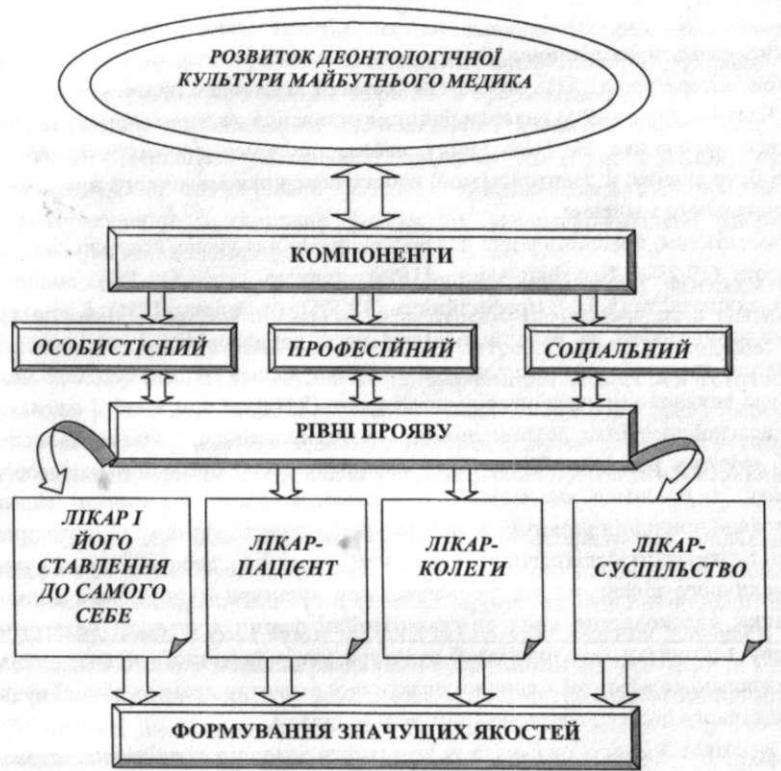

Рис. 1. Модель розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника

Особистісний компонент моделі передбачає опору на потребу в культурній ідентифікації особистості у процесі її розвитку і виявляється на рівні прояву "лікар і його відношення до самого себе". Майбутній медичний працівник - це суб'єкт, який усвідомлює себе індивідумом, поважає себе за здатність бути особистістю і має повагу від людей. Кожний педагогічний колектив - активний суб'єкт соціалізації та саморозвитку. У процесі дослідження організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури необхідно враховувати соціальний досвід учнів, набутий у школі, родині, молодіжних організаціях, неформальних об'єднаннях тощо (*соціальний компонент*). При цьому їхня соціалізація має не тільки цілеспрямований, регулюючий характер, а інколи може бути нерегульованою, неконтрольованою зовні. *Професійний компонент* знаходить своє відображення на рівнях прояву "лікар - колеги" і "лікар - пацієнт". Професійна складова деонтологічної культури перестає бути соціально нормованим процесом і

вимагає від сучасного медичного працівника значно більшої роботи, спрямованої на постійне самовизначення та професійне самовдосконалення.

Діяльність педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею повинна бути організована таким чином, щоб вона забезпечувала формування знань і вмінь майбутніх фахівців, достатніх за рівнем узагальнення, повноти усвідомленості, дієвості для прийняття обґрунтованих рішень у різних ситуаціях медичної практичної діяльності, тобто для готовності здійснювати нормативну професійну поведінку. Основною метою змісту такої діяльності, як формування системи знань, умінь і навичок, є підготовка майбутнього медичного працівника до здійснення нормативної поведінки в галузі практичної професійної діяльності через формування системи ціннісних мотивів, знань, умінь, навичок, особистісно значущих якостей.

У процесі дослідження показано, що для реалізації змісту діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури майбутнього медика необхідно:

- створення навчального середовища, яке сприяє прояву творчого потенціалу кожного індивіда (збільшення гнучкості й динамічності його структури, варіативність управління елементами та зв'язками, що дозволяють на більш високому організаційному рівні виконувати провідну системну функцію - задоволення потреб у розвитку деонтологічної культури майбутніх медиків і формування творчо-професійної спрямованості їхньої діяльності);
- удосконалення структури навчальних дисциплін, навчального плану, надання їм гнучкості й варіативності з метою підвищення рівня освітніх потреб і потреб учнів щодо деонтологічної підготовки;
- забезпечення професійно-творчої спрямованості змісту навчальних дисциплін, які сприяють розвитку деонтологічної культури майбутнього медика.

У розділі подано доцільні *форми* організації навчально-виховного процесу, спрямовані на розвиток деонтологічної культури: практикуми, семінари, факультативи, навчальні екскурсії, навчально-виробнича медична практика, консультації, диспути, колоквіуми, практичні заняття, лекції, анкетування, тестування.

У дисертаційному дослідженні зроблено висновок, що важливою формою навчання в умовах медичного ліцею є навчально-виробнича медична практика. У процесі спілкування з хворими в умовах лікувальних закладів виявляються особистісно, професійно та соціально значущі якості учнів. А власне сама навчально-виробнича медична практика виступає важливою формою тестування рівня розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. Поєднання теоретичної підготовки з детальним опрацюванням медичних навичок забезпечує виховання деонтологічної культури ліцеїстів. Доведено, що розвиток деонтологічної культури майбутнього медика в процесі навчально-виробничої медичної практики

пов'язаний саме із початковими професійними навичками, яких набувають майбутні медичні працівники.

Ефективність розробленої авторської моделі розвитку деонтологічної культури майбутнього медика перевірено у третьому розділі.

У **третьому розділі** - "*Організація дослідно-експериментальної роботи*" - визначено критерії розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею; подано етапи та методика експериментальної роботи; проведено інтерпретацію математично оброблених результатів формуального експерименту.

Критеріями розвитку деонтологічної культури учнів визначено рівні сформованості особистісно, професійно та соціально значущих якостей, необхідних для розвитку деонтологічної культури майбутнього медика; деонтологічних знань учнів про нормативну професійну поведінку в різних ситуаціях професійної діяльності: у взаємовідносинах з пацієнтами, колегами, суспільством; умінь і навичок здійснення нормативної професійної поведінки в галузі практичної діяльності; стійкої мотивації формування та вдосконалення власної нормативної професійної поведінки учнів, що визначає їхню професійну спрямованість на здійснення нормативної поведінки; пізнавального інтересу до проблем медичної деонтології (нормативної професійної поведінки).

Педагогічний експеримент здійснювався на базі Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, середнього загальноосвітнього навчального закладу № 33 (м. Київ), Одеського обласного базового медичного училища, Херсонського базового медичного коледжу. Загальна кількість учасників педагогічного експерименту в контрольних та експериментальних групах становила 1098 чоловік (978 учнів, 57 викладачів вищих медичних навчальних закладів та 63 учителя середніх загальноосвітніх навчальних закладів).

-Для проведення педагогічного експерименту *визначено* об'єкт дослідження Л.Ф. Спіріна (з метою оцінки ступеня сформованості стійких мотивів), Г.І. Щукіної (для визначення параметрів рівнів пізнавального інтересу), Н.В. Кузьміної (для опрацювання анкет про характер пізнавального інтересу), для визначення повноти та характеру засвоєння деонтологічних знань використовували коефіцієнт за методикою Г.В. Єльнікової, узагальнений результат визначався за методикою О.О. Киверялга та М.П. Васильєвої.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що підвищився рівень умінь здійснювати аналіз поведінки лікарів у різноманітних ситуаціях, це пояснюється досвідом, набутим під час навчально-виробничої медичної практики, засвоєнням необхідних знань і вмінь. Крім того варто зазначити, що учні експериментальних груп, на відміну від контрольних, виявляли вміння здійснювати повний аналіз поведінки з огляду на норми та вимоги, тобто враховуючи її деонтологічний аспект. У результаті формуального експерименту було

підтверджено гіпотезу дослідження, що в свою чергу доводить ефективність розроблених організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. Експериментальне дослідження підтвердило ефективність проведеної роботи. Сформованість у учнів деонтологічної культури середнього та вищого рівнів забезпечило позитивний результат (83 %). Використання цих педагогічних заходів можливе у кожному семестрі, а окремі його аспекти - на всіх етапах навчально-виховного процесу. Вони спрямовані на особистісно орієнтоване навчання, на індивідуальний підхід до кожного учня. Застосування педагогічних заходів з розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника дало позитивні результати в системі навчання у вищому медичному навчальному закладі. Завдання, що ставилися перед учнями у процесі експерименту, сприяли підвищенню інтересу до дисциплін, які містять деонтологічну складову, активізації творчої діяльності учнів та поєднанню професійної діяльності з деонтологічною культурою.

Результати дослідно-експериментальної роботи показали різницю в кількості учнів, що виявили різні рівні сформованості мотивації, професійної спрямованості, пізнавального інтересу до проблем нормативної професійної поведінки, системи професійно значущих якостей, деонтологічних знань, умінь та навичок, що є складовими розвитку деонтологічної культури. **ІІ** зростання в експериментальних групах переконливо доводить ефективність запропонованої нами моделі розвитку деонтологічної культури майбутнього лікаря. У ході експериментального дослідження було виявлено позитивний кореляційний зв'язок між рівнем розвитку деонтологічної культури та успішністю навчання зі спеціального циклу дисциплін, що мають деонтологічну складову.

У **загальних висновках** викладено результати теоретичної та методичної розробки проблеми розвитку деонтологічної культури майбутнього медика.

Висновки

1. Науковий аналіз досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці діяльності середніх загальноосвітніх і профільних навчальних закладів дав змогу виявити сучасні вимоги до розвитку деонтологічної культури учнів, довести значущість розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника. З'ясовано, що проблема діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури особистості надзвичайно актуальна й потребує розробки й упровадження в навчально-виховний процес профільних загальноосвітніх середніх навчальних закладів, оскільки пронизує всі компоненти формування професійної і духовної сфер майбутнього медичного працівника, активно впливає на рівень її сформованості. *Деонтологічна культура* медичного працівника виступає інтегрованою якістю особистості майбутнього лікаря у процесі допрофесійної підготовки, виражається в потребі самовдосконалення і самовираження в умовах

подальшої професійної діяльності, стає ступенем оволодіння фахом. Деонтологічна культура особистості виступає як міра присвоєння нею певних цінностей, об'єктованих у професійному і духовному досвіді розвитку медицини. Специфіка *деонтологічної культури* майбутнього медичного працівника визначається своєрідністю діяльності медика, широким спектром його професійних функцій. Деонтологічна культура медичного працівника відрізняється складністю й багатомірністю, виступає як предмет, засіб і результат діяльності, у процесі якої засвоюються й розширюються певні категорії цінностей. Одночасно деонтологічна культура сама виступає як система норм і вимог суспільства до всіх напрямків діяльності медичного працівника.

2. Доведено, що актуальною проблемою обґрунтування принципів діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури є врахування сутності особистісно орієнтованої моделі дидактичного процесу, зокрема творчого поєднання педагогічного управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутнього медика з боку викладача із його власною ініціативою, самостійністю та активністю; співробітництвом, партнерством між ними; постійним самовдосконаленням; формуванням особистості з активною життєвою позицією. Принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури взаємопов'язані з відповідними принципами у вихованні й розглядаються як вихідні положення, визначають загальне спрямування становлення майбутнього медичного працівника, основні вимоги до його змісту, методики та організації. Ці принципи формують систему вимог, які охоплюють всі сторони навчально-виховного процесу та відображають результати його узагальнення. На основі теоретичного аналізу й результатів власних досліджень сформульовані принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею: гуманність, нормативність, диспозитивність, конфіденційність, імперативність.

Обґрунтовано зміст діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури в медичному ліцеї, який відображається в навчальних планах, програмах профільних предметів і факультативів, підручниках і навчальних посібниках. Визначено основні організаційні форми навчально-виховного процесу: практикуми, семінари, факультативи, навчальні екскурсії, консультації, диспути, колоквиуми, практичні заняття, лекції, анкетування, тестування, навчально-виробнича медична практика. Вони регламентують спільну діяльність педагога й дитячого колективу, міру активності учнів у пізнавальній діяльності та керівництво нею з боку педагога й розглядаються нами як зовнішньо виражені. Доведено, що важливою формою навчання, яка безпосередньо впливає на розвиток деонтологічної культури в умовах медичного ліцею, є навчально-виробнича медична практика.

3. Визначено критерії розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника: сформованість стійкої мотивації формування та удосконалення власної нормативної професійної поведінки учнів, що визначає їхню

професійну спрямованість на здійснення нормативної поведінки; сформованість пізнавального інтересу до проблем медичної деонтології (нормативної професійної поведінки); сформованість особистісно, професійно та соціально значущих якостей, необхідних для здійснення нормативної професійної поведінки; сформованість деонтологічних знань учня про нормативну професійну поведінку в різних ситуаціях професійної діяльності: у взаємовідносинах з пацієнтами, колегами, суспільством; сформованість умінь і навичок здійснення нормативної професійної поведінки в галузі практичної діяльності.

4. Розроблено та теоретично обґрунтовано модель розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника, яка включає особистісний, професійний та соціальний компоненти. *Особистісний компонент* моделі розвитку деонтологічної культури передбачає опору на потребу в культурній ідентифікації особистості в процесі її розвитку і виявляється на рівні прояву „лікар і його відношення до самого себе". У процесі дослідження організаційних засад діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури визначено, що необхідно враховувати соціальний досвід учнів, здобутий у школі, родині, молодіжних організаціях, у неформальних об'єднаннях тощо (*соціальний компонент*). При цьому їхня соціалізація має не тільки цілеспрямований, регулюючий характер, а інколи може бути нерегульованою, неконтрольованою зовні. *Професійний компонент* знаходить своє відображення на рівнях прояву „лікар - колеги" і „лікар - пацієнт". Доведено, що важливим аспектом діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури в умовах профільного середнього загальноосвітнього закладу є формування і розвиток особистісних якостей та створення умов для усвідомлення професійних умінь майбутнього медичного працівника.

Ефективність розробленої моделі доведено в ході експериментального дослідження. Аналіз результатів педагогічного експерименту свідчить, що всі показники ефективності розвитку деонтологічної культури учнів на кінець педагогічного експерименту в експериментальних групах вищі, ніж у контрольних. Отримані результати підтверджують ефективність розробленої моделі розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

5. Результати дослідження застосовані при розробці навчально-методичних матеріалів із розвитку деонтологічної культури учнів. Їх зміст побудований на основі врахування принципів деонтологічної культури, а їх впровадження передбачає реалізацію відповідних організаційних засад. Методичні матеріали можуть бути використані під час формування деонтологічної культури в профільних загальноосвітніх навчальних закладах, медичних коледжах, вищих медичних навчальних закладах I-II рівня акредитації, вищих медичних навчальних закладах III-IV рівня акредитації; під час підготовки методичних вказівок, рекомендацій,

пропозицій, посібників стосовно розвитку деонтологічної культури майбутніх медичних працівників; у процесі підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів.

Однак проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. Подальшого дослідження потребують такі її аспекти: формування та розвиток мотивації вчителів до професійного самовдосконалення щодо набуття деонтологічних знань, особливості організації підготовки майбутнього медичного працівника у контексті Болонського процесу, психолого-педагогічні та організаційні підходи до забезпечення ефективності деонтологічного виховання в процесі особистісно орієнтованого навчання в умовах середнього загальноосвітнього закладу.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

Статті у збірниках наукових праць

1. Переймибіда Л.В. Деонтологічні особливості виховання майбутнього лікаря в умовах медичного ліцею // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал. - 2005. - Випуск 1. - С. 113-117.
2. Переймибіда Л.В. Проблема виховання деонтологічної культури у майбутніх медиків // Професійна та моральна культура в педагогічній системі: 36. наук, праць / За заг. ред. Г.Є. Гребенюка - Харків: Стиль-Іздат, 2003. - С. 107 - 114.
3. Переймибіда Л.В. Філософські засади деонтології в системі неперервної медичної освіти // Педагогічні основи навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти України: 36. наук, праць / За заг. ред. Г.Є. Гребенюка. - Харків: Стиль-Іздат, 2004. - С. 170 - 174.
4. Переймибіда Л.В. Історичні та соціальні умови розвитку медичної деонтології // Неперервна професійна освіта: теорія і практика // Науково-методичний журнал. - 2007. - Випуск 1-2. - С. 187- 193.
5. Переймибіда Л.В., Цехмістер Я.В. Деонтологічна культура медичного працівника в аспекті його професійної діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика. Випуск 1. - Київ: ЕКМО, 2007. - С. 84 - 91.
6. Переймибіда Л.В. Поняття професійної етики та деонтологічної культури медичного працівника // Педагогічний процес: теорія і практика. Випуск 2. - Київ: ЕКМО, 2007. - С. 106-116.
7. Переймибіда Л.В., Цехмістер Я.В. Принципи формування основних компонентів розвитку деонтологічної культури майбутніх лікарів і провізорів в умовах медичного ліцею // Науковий вісник НМУ імені О.О. Богомольця. Випуск 2-3. 2007. - С. 83 -88.
8. Переймибіда Л.В. Зміст, форми і методи розвитку деонтологічної культури у медичному ліцеї // Педагогічні умови формування професійної спрямованості

майбутніх фахівців 36. наукових праць / За заг. ред. Г.Є. Гребенюка. - Харків: Стиль-Іздат, 2007. - С. 112 - 124.

9. Переймибіда Л.В. Принципи розвитку деонтологічної культури майбутнього лікаря і провізора в умовах медичного ліцею // Професійна педагогічна підготовка - вимоги сьогодення // 36. наукових праць - Харків: Стиль-Іздат, 2007. - С. 120- 130.

10. Переймибіда Л.В. Структура та основні компоненти формування деонтологічної культури майбутнього медика // Науково-методичний журнал. Т.71. Вип. 58. Педагогічні науки. - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. - С. 212 -218.

11. Переймибіда Л.В. Медична деонтологія і її зв'язок з моральними цінностями // Педагогічний процес: теорія і практика. Випуск 3. - Київ: Вид. ІНТЕРТЕХНОДРУК, 2007. - С. 141 - 148.

Статті у збірниках матеріалів конференцій

1. Переймибіда Л.В. Медична деонтологія та її зв'язок з компетентністю майбутнього лікаря // Наука і освіта 2005: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Том 34. Проблеми підготовки фахівців. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. - С. 34 - 35.
2. Переймибіда Л.В., Цехмістер Я.В. Медична деонтологія та допрофесійна підготовка: проблеми, взаємодія // Наука і освіта 2005: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Том 34. Проблеми підготовки фахівців. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. - С. 36 - 37.
3. Переймибіда Л.В. Особливості формування деонтологічної культури в учнів медичного ліцею при вищому навчальному закладі // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції: Збірник матеріалів X Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 16-18 травня 2007. - ТА - С. 200 - 202.
4. Переймибіда Л.В., Цехмістер Я.В. Формування корпоративної етики // Матеріали науково-практичної конференції, 16 березня 2007 р., м. Київ. - С. 203 - 204.
5. Переймибіда Л.В. Історичні аспекти формування деонтологічної культури майбутніх лікарів та провізорів // Актуальні питання експериментальної та клінічної медицини // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, молодих вчених, лікарів та викладачів, 25 - 26 квітня 2007. - С. 181 - 182.
6. Переймибіда Л.В., Цехмістер Я.В. Реалізація права на охорону здоров'я: деонтологічний аспект. XXI століття: альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія // Матеріали VI міжнародної науково-теоретичної конференції, 8 - 9 червня 2007 року - Книга 2. - Київ: Фенікс, 2007. - С. 386 - 388.

АНОТАЦІЯ

Переймибіда Л.В. Організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 - Загальна педагогіка та історія педагогіки. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2008.

Дисертацію присвячено вирішенню проблеми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею. Розроблено та обгрунтовано організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею, які включають модель розвитку деонтологічної культури майбутнього медичного працівника; зміст, організаційні форми та принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури; визначено критерії розвитку деонтологічної культури; вимоги до особистості майбутнього лікаря та його деонтологічної підготовленості.

Розроблено, обгрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку деонтологічної культури майбутнього медика, яка включає особистісний, соціальний та професійний компоненти; зміст діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури.

Обгрунтовано організаційні форми діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею; принципи розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею та принципи діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею.

Ключові слова: організаційні засади, діяльність педагогічного колективу, деонтологічна культура, моральна відповідальність, професійна етика, модель, принципи діяльності, критерії розвитку.

АННОТАЦИЯ

Переймибида Л.В. Организационные основы деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 - Общая педагогика и история педагогики. - Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев, 2008.

Диссертация посвящена решению проблем деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея. Разработаны и обоснованы организационные основы деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея, включающие модель развития деонтологической культуры будущего медицинского

работника; содержание, организационные формы и принципы деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры; определены критерии развития деонтологической культуры.

Разработана, обоснована и экспериментально проверена модель развития деонтологической культуры будущего медика. Эффективность разработанной модели доказано в процессе экспериментального исследования. Все показатели эффективности развития деонтологической культуры учащихся на конец педагогического эксперимента в экспериментальных группах выше, чем в контрольных. Полученные результаты дают основания сделать вывод о эффективности разработанной модели развития деонтологической культуры будущего медицинского работника.

Обоснованы организационные формы деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея: практикумы, семинары, факультативы, учебные экскурсии, консультации, диспуты, коллоквиумы, практические занятия, лекции, анкетирование, тестирование. Они регламентируют совместную деятельность педагогов и учеников, степень активности учеников в познавательной деятельности и ее руководство со стороны педагога.

Важной формой учебного процесса, которая воздействует на развитие деонтологической культуры в медицинском лицее, является учебно-производственная медицинская практика. Она выступает важной формой тестирования уровня развития деонтологической культуры учащихся.

Дальнейшее раскрытие получили принципы деятельности педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея.

В диссертации определены критерии развития деонтологической культуры будущего медицинского работника, а именно: стойкая мотивация формирования и совершенствования собственного нормативного профессионального поведения учеников, познавательный интерес к проблемам медицинской деонтологии, формирование личностных, профессиональных и социальных качеств, необходимых для осуществления нормативного профессионального поведения, формирование деонтологических знаний, умений и навыков учащихся в процессе практической деятельности.

Деятельность педагогического коллектива по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея очень важна, так как способствует формированию личностных, профессиональных и социальных качеств будущего медицинского работника. От педагога, в условиях медицинского лицея, постоянно требуется действовать в нескольких измерениях: прогнозировании дальнейших событий, текущем спонтанном реагировании, соотношении прогноза с фактическим ходом событий, внесении корректив, ретроспективном анализе.

Главное задание педагогического коллектива в его деятельности по развитию деонтологической культуры учеников медицинского лицея состоит в том, чтобы

найти на каждом этапе развития адекватные для ученика мотивы, соответственно переопределяя и переоценивая задания, которые преподаватели ставят перед будущими медицинскими работниками. Позитивные мотивы учеников формируются при помощи проблемных заданий, содержания заданий, которые вызывают личный или профессиональный интерес, осознания своих успехов в деятельности, стимулов и установок, нравственной и социальной позиции ученика медицинского лица.

Результаты исследования использованы в разработке учебно-методических материалов по развитию деонтологической культуры. Их содержание построено на основании принципов деонтологической культуры, а их внедрение предусматривает реализацию соответствующих организационных основ. Учебно-методические материалы могут быть использованы в процессе формирования деонтологической культуры в профильных общеобразовательных учебных заведениях, медицинских колледжах, высших медицинских учебных заведениях III-IV уровня аккредитации; во время подготовки методических указаний, рекомендаций, пособий, касающихся развития деонтологической культуры будущих медицинских работников; в процессе подготовки и повышения квалификации специалистов.

Ключевые слова: организационные основы, деятельность педагогического коллектива, деонтологическая культура, моральная ответственность, профессиональная этика, модель, принципы деятельности, критерии развития.

RESUME

Pereimybida L.V. Organizational foundations of pedagogical collective's activity in developing of deontological culture of medical lyceum students.- Manuscript.

The dissertation for the competition of the educational degree of candidate of pedagogical science in accordance with the specialty 13.00.01 - Common Pedagogic and History of Pedagogic- Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, 2008.

The dissertation is devoted to the solution of the activity of pedagogical collective in developing of deontological culture of the students at medical lyceum. The organizational foundations of the activity of pedagogical collective in developing of medical lyceum students' deontological culture were elaborated and proved. They include the model of deontological culture of the doctor's development, the content, the organizational forms and foundations of pedagogical collective's activity in developing of deontological culture, modified criterion of effectiveness of deontological culture forming, the requirements to the personality of the future doctor and pharmaceutics and their methodical readiness.

The model of deontological culture development of the future doctor at teaching and educational process and the content of the activity of pedagogical collective in developing of medical lyceum students' deontological culture were elaborated and proved.

The organizational forms of pedagogical collective's activity in developing of medical lyceum students' deontological culture were improved, the future development of the forms got the foundations of pedagogical collective's activity with developing of medical students' deontological culture.

Key words: organizational foundations, activity of pedagogical staff, deontological culture, moral responsibility, professional ethics, model, principles of activity, criteria of development.

Підписано до друку 14.02.2008. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум.-друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 1,34.
Тираж 100 прим. Зам. 8-17.

Видруковано ТОВ «Основа»,
01032, Київ-32, вул. Жилянська 87/30.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців
ДК № 1981 від 21.10.2004 р.